

Osmanlı Türkçesinde Arapça Tamlamalar

ID No.3995

(PP 209 - 216)

<https://doi.org/10.21271/zjhs.25.4.13>

Sana Kaka Ahmed Salih

Diller Fakültesi- Türk Dili Bölümü /Salahaddin Üniversitesi-Erbil
sanaahmad2727@gmail.com

Goran Selahaddin Shukur

[goselahattin1@yahoo.com](mailto:gospelahattin1@yahoo.com)

Received: 05/03/2021

Accepted: 11/04/2021

Published: 15/08/2021

Öz

Dili anlayabilmek için kelimelerin sözlükteki anlamlarını bilmek bazen yetersiz kalabilir. Bunun için kelimelerin cümlede dizilişi, aldığı görevi ve uğradığı değişiklikleri de bilmek gerekir. Biliyoruz ki tüm dillerde, bir düşünceyi ifade edebilmek için sadece kelimeler değil kelime gruplarına da ihtiyaç duyulur. Kelime ve kelime gruplarından cümleler oluşturulur. Bir cümlenin kuruluşunda yer alan kelime gruplarından biri de Tamlamalardır. Dil öğretiminde, anadilin gramer yapısını bilmekle beraber o dili etkileyen diğer dillerin kurallarını da bilmekte fayda vardır. Çünkü diller arasında farklılık ve benzerlikler var ve bir şekilde birbirlerinden etkilenmişler. Arapça ile Türkçe arasında bunları görebilmek mümkündür. Adı geçen bu iki dilin farklı dil grup ve ailelerden geldikleri için aralarında benzerlikten çok farklılıklar söz konusudur. Osmanlı Türkçesi, dört yüzyıldan fazla bir ömrü var. 16. Yüzyıldan 20. Yüzyıla kadar devam eden bir yazı dilidir. Bu süreçte Türkiye Türkçesi üzerinde hem edebiyat hem dilde ne kadar büyük etki bıraktığını her yerde karşımıza çıkan konular vardır. Biz bu çalışmada Osmanlı Türkçesindeki Arapça tamlamalarını anlatıp Türkiye Türkçesi arasındaki en belirgin farklılıkları ortaya koymayı gayret etmeye çalışıyoruz. Bunların bazıları da terim haline geldiklerini görüp göz önüne sermeye çalışırız.

Anahtar Kelimeler: *Arapça, Türkçe, Tamlama, Gramer, Karşılaştırma, Dil, Terim*

Giriş

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan, bilinmeyen zamanlarda ortaya çıkmış bir işaretler sistemi. Genel anlamda ise dil; duygu, düşünce ve dilekleri anlatmaya yarayan bir işaret sistemidir. (Ata, 2004: 2)

Bu açıdan bakıldığında diller kendi aralarında bazı benzerlikler ve farklılıklar gösteriler. Türkçe dünya dilleri arasında yapı yönüyle sondan eklemeli diller grubunda; köken bakımından Ural-Altay dil grubunun Altay diiller arasında yer alır.

Diller tek tek sözcüklerden ibaret değildir. Sözcükler anlamlı olarak tek başlarında duygu, düşünce ve isteklerimizi tam olarak anlatmaya yetmez. Anlamlı dil birlikleri olan sözcüklerin yargı bildirecek tarzda bir araya getirilmesiyle düşünceler anlaşılır biçimde verilebilir. Anlaşmayı sağlama ihtiyacı sözcüklerin uyumlu bir tarzda bir araya getirilmesini gerekli kılmıştır. Böylece yargı bildiren sözcük ve sözcük yapılarından oluşan cümle ortaya çıkmıştır. (Yeşilöz, 2004: 114)

Her milletin farklı ve gizli antlaşma sistemi olduğuna göre; yer yüzündeki tüm milletler kadar dil de var demektir. Her kavmin dili de kendi kavim ismi ile ilgili bir kelime ile adlandırılır. Bugün dünyada kaç dilin konuşulduğu kesin olarak bilinmemekle beraber, bazı lehçelerin dil durumuna gelmemesi, yani lehçelerin ayrı bir dil olarak sayılıp sayılamıyacağındaki görüş

birliğine varılmamaktan kaynaklanır. Ayrıca yer yüzünün bazı bölgelerinde daha işlenmemiş, keşf edilmemiş ,yazı dili durumuna gelememiş diller de vardır. Bununla birlikte yeryüzünde konuşulan dillerin 3000-3500 arasında olduğu tahmin edilmektedir. Dil akrabalıkları ;yeryüzünde bulunan diller arasındaki ses sistemi, biçim yapısı ve söz dizimi açısından birbirlerine yakınlık göstermeleri demektir. Dil ailelerinin yakınlık (benzerlik) bakımından yapı ve köken olmak üzere iki bakımdan incelenir. Dil gruplarının yapı bakımından benzerlik göstermeleri üç grupta incelenir.

1-Tek heceli diller.

2- Eklemeli diller.(Türkçe eklemeli bir dildir).

3-Çekimli diller.(Arapça ve Farsça çekimli bir dildir). (Ergin, 2005: 50)

Bilindiği gibi her dilde yalnızca kelimeler değil, bir düşünceyi ifade edebilmek için kelime gruplarına ihtiyaç vardır. Kelimelerden ve kelime gruplarından cümleler oluşturulur. Bir cümlenin kuruluşunda yer alan kelime grupları şunlardır:

1. **Tamlamalar**
2. **Birleşik Kelimeler**
3. **Birleşik fiiller**
4. **Deyimler**

Bizim konumuz tamlamalar olduğu için burada onunla ilgili bilgilere değinmeye çalışacağız. Tamlamalar kendi içinde belirtili, belirtisiz ve zincirleme olarak üç başlık altında değerlendirilir. Bunların arasında Türkçe tamlamalar yanında kelimelerin Arapça yapısı Farsça kurallara göre yapılmış tamlamalar da vardır. Az sayıda da Arapça kurallara göre yapılmış tamalamalar bulunmaktadır. Bu çalışmada daha çok üzerinde duracağımız konu Arapça kurallara göre yapılan tamlamalardır.

Tamlamalar kendi içerisinde bir anlam bütünlüğüne sahiptir. Türkoloji literatüründe bu tür kelime grubuna *tamlama* adı verilmiştir. Türkoloji terminolojisinde *tamlama*, Arapça karşılık adı *terkib*'tir. (Özezen, 2015: 79).

Bildiğimiz gibi, Osmanlı Türkçesinde tamlamalar Arapça ve Farsça etkisiyle meydana gelmiş. Farsça tamlamalar daha yaygın kullanıldığı görülmektedir. Ancak Osmanlı metinlerde Arapça isim tamlamalar (et-terkibu'l-azâfi) ve sıfat tamlaması (et-terkibu't-tavsifi) da karşımıza çıkar. (Özezen, 2015: 79).

Osmanlı Türkçesinde tamlamalar Farsça tamlamalar ve Arapça tamlamalar olmak üzere ikiye ayrılır.

1. Farsça Tamlamalar:

Tamlamalar Farsçadan osmanlı Türkçesine geçen gramerin en önemli unsurudur. Türkçe, Arapça ve Farsça sözdizimine göre tamlamaların oluşumunu incelediğimizde, öğelerin yani tamlayan ve tamlananın dizimi Arapça ile Farsçanın aynı olduğu, Türkçenin ise onlardan ters olduğu görülmektedir. (Özezen, 2015: 80). Tamlamalar Osmanlı Türkçesinde tamlayan ve tamlananın yeri Farsça ve Arapça sözdizimine göre oluşturulmuş. Önce *Muzâf* (tamlanan) sonra *Muzâfun ileyh* (tamlayan) gelir. Türkiye türkçesinin tersine önce tamlayan sonra tamlanan gelir. (Timurtaş, 2018: 161). Şu açıklamayı şöyle açıklayabiliriz:

Türkçede tamlama: tamlayan +tamlanan

Ceket –**in** düğmesi Yol – **un** sonu

Arapçada tamlama: tamlanan + tamlayan

imamü'l müslimin: Müslümanların imamı *imamü'l müslimîn* *dârü's-sa'âde* دار السعادة، *bâbü's-saâde* باب السعادة

Farsçada tamlama: tamlanan + tamlayan

asr-ı saadet: huzur asrı *عصر السعادة*

irade-i padişah: padişahın iradesi, padişahın kararı *ايرادتي بادشاه*

2. Arapça Tamlamalar

Öncelikle Arapça tamlamaların yapılışı ve düzgün bir şekilde okuyuşunu bilmek için, oldukça önemli *hurüfü'ş şemsiyye ve hurüfü'l kameriye, harf-i ta'rif*, konularını bilmemiz gerekir. Türkçe ve Farsçadan değişik bir şekilde Arapça kelimelerde farklı bir belirtilik şekli vardır. Türkçede belirlilik özel eklerle yapılmaz. İyelik ekleri ve bazı hâl ekleri kelimeleri belirli yapar. (Develi, 2010: 147).

Çocuk elma yedi . (Hangi elma olduğu bilinmiyor.)

Çocuk elmayı yedi . (Hangi elma olduğu biliniyor.)

Bisiklet çok güzel. (Hangi bisiklet olduğu açık değil.)

Bisikletiniz çok güzel. (Hangi bisiklet olduğu belli.)

Ancak Arapçada kelimeyi belirli hâle getiren , *harf-i ta'rif* adı olan bir ön ek vardır. Elif+lâm ال şeklinde yazılır ve kelime başında olduğunda bazı kelimelerde *el-*, bazı kelimelerde ise kelimenin ilk harfi şeddeli olacak şekilde okunur. (Develi, 2010: 147).

el-vatan الوطن
ez-zamân الزمان

Harf-i ta'rif: harf-i tarif adı verilen elifülâm, başına geldiği kelimeyi belirli hale getirir”. (Ak, Başar, 2016: 18)

Genel olarak Osmanlı Türkçesinde kelimelerin belirli veya belirsiz olmasına pek önem verilmez. Çünkü her iki durum Arapça sözdizimi ve biçim bilgisine aittir. Osmanlı Türkçesi grameri her ne kadar Arapça ve Farsçanın etkisinde kalmış olsa da yine de yüzeysel etkiler dışında Türkçe kalmıştır. (Özezen, 2015: 52).

Harf-i ta'rif tamlamalarda kullanıldığında ikinci kelimenin başına, yani tamlayanın başına (ال el-) *harf-i ta'rif* getirilir. (Ak, Başar, 2016: 18)

İki kelimeyi birbirine bağlamayı sağlayan harf-i tarifteki lam her zaman okunmaz. Bu da Arap alfabesinin şemsi ve kameri herflerden oluşturduğunu gösterir.(Ak, Başar, 2016: 18). Eski yazılarda harfler şemsi ve kameri harfler olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

Hurüfü'ş şemsiyye- Şemsi harfler (الحروف الشمسية): Bir kelimedede Harf-i tarifi eklerken harf-i tarifi lâm'ını değiştirip ve kendisinden sonra gelen harfe benzer şekilde yazılan harfe denir. (Timurtaş, 2018: 93). Şemsi harfle başlayan ismin başına harf-i tarif (ال) geldiğinde harf-i tarifi "lam"ı okunmaz. İkisi şedde ile birbirine bağlanır. Harf-i tarifli şemsi harfle başlayan ismin önünde kelime bulunursa, hem "elif" hem de "lam" okunmaz. Bir önceki kelimenin son harfi şemsi harfe şedde ile bağlanır. (Arapcadeposu.com © 2016).

Şemsi harfler şunlardır:

ت ت ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن

dârü'ş-şafaka دار الشفقه , dârü's-sa'âde دار السعادة , bâbü's-saâde باب السعادة

Hurüfü'l kameriye - Kameri harfler (الحروف القمرية): Kameri harfle başlayan ismin başına harf-i '[tarif (ال) eklendiğinde harf-i tarifi lam'ı okunur. Yani kelimeye harf-i tarif eklenince kameri harfle başlayan ismin önünde kelime varsa "elif" okunmaz, "lam" okunur. (Eryüksel, Beyhan, 2016: 15)

Kameri harfler şunlardır:

أ ب ج ح خ ع غ ف ق ك م و ه ي

emîrû'l-ümerâ امير الامرا , dârü'l-aceze دار العجزة , dârü'l-kütüb دار الكتب

Bunları bildikten sonra şimdi Osmanlı Türkçesinde talmamanın nasıl olduğunu ve ne şekilde yapıldığını anlatabiliriz.

Tamlama (İzafet Terkibi), bir isimi başka bir isme bağlamak ona isnat edip tanımlamak anlamına gelmektedir. Tamlama iki unsurdan oluşur. Bunlara *tamlayan ve tamlanan* adı verilmiş. ‘azîmü’s-şân عظیم الشأن، bâbü’l ebvâb باب الأبواب

Tamlanan (Muzâf) : Tamlananı açığa kavuşturan, belirleyen ya da belirten isimdir. Arapça tamlamalarda önce tamlanan gelir. عقل الانسان insan aklı. Burada(akıl) tamlanan olur

Tamlayan (Muzâfun ileyh): Açıklayıcı isim olarak cümlede rol görmektedir. Arapçada tamlayan sonra gelir . عقل الانسان insan aklı burda tamlayan (insan) olur.

Arapçada Tamlamalar Lafzi izafet ve (manevi izafet) İzafet Terkibi olarak ikiye ayrılmış.

A. Manevi (tamlama) İzafet: Tamlayan ile tamlanan arasındaki bağlantı güçlüdür. Tamlayan kısmında zamirler kullanılmadığı için tamlayan ile tamlananı ayrı olarak göstermektedir. (Giyati). دار المعلمات الدار الخلفه hilâfe’l-dâru’l- daru’l- (Giyati).

B. Lafzi (tamlama) İzafet: Türkçede: “Güzel yüzlü” “İlmi faydalı” “Boyu uzun” “Temiz kalpli” “Temiz elbiseli” şeklinde söylediğimiz izafettir. Bu izafetteki Muzaf ve muzafun ileyhinin özellikleri, manevi izafetle aynıdır. Sadece bir fark vardır; o da lafzi izafette muzaf, yerine göre harf-i tarif olan “elif-lam” takısını alabilir. Hâlbuki manevi izafette, muzaf harf-i tarif almamaktadır. Lafzi izafette muzafın harf-i tarif alabilmesinin sebebi şudur: Genellikle lafzi izafet, bir isme sıfat olarak gelir. Muzafı genellikle ism-ifail, ism-i meful ve sıfat-i müşebbehe olur. <https://www.arapcakampus.com/6-arapcada-isim-tamlaması-izafet-arapca-gramer-dersleri.html>. Osmanlıcada Lafzi izafet Manevi İzafetten daha çok fazla kullanıldığını görmektedir. (Timurtaş, 2018: 163). کره المنظر کره المنظر، serî’u’l-hareke سریع الحركة

Bu çalışmada *Manevi (tamlama) İzafet* kısa ve net bir şekilde açıklamaya çalışırız.

A. Manevi (tamlama) İzafet

Arapçada izafet terkibi Osmanlı Türkçesinde pek fazla kullanılmamış, eski yazı ve metinlerde daha çok Farsça tamlamalar görülür. Arapça tamlamalar Farsça tamlamalardan daha az kullanıldığı tesbit edilmiştir. Arapça tamlamalarda her iki kelimenin Arapça olması şarttır. Arapça kurallarına göre biri Arapça diğeri başka bir dilden olan bir kelime ile izafet yapılmaz. (Timurtaş, 2018: 162). Daha çok şahıs isimleri Allahın isim ve sıfatlarıyla kurulmuş tamlamalar görülür. Şemse’ d-dîn شمس الدين، Abdü’l-Kâdir عبدالقادر gibi. (Ergin, 2017: 73). Bu tamlamaların büyük kısmını mekan ve kitap isimlerinde, dini ve bilimsel terimlerde karşımıza çıkmaktadır. Dâru’l-hilâfe/ halifelik evi /دار الخلفه، tezkiretü’s-şu’arâ تذكرة فاقرü’ d-dem/ kansızlık، فقر الدم، Bedre’ d-din بدر الدين. (Develi, 2010: 150).

Özel bir anlam ile bir isim bir isme bağlanması birinin diğeri tamamılması olan izâfet adı verilmiştir. Söz dizimine göre Arapçada tamlama Türkiye Türkçesinin tam tersidir . Önce muzâf sonra muzâfun ileyh gelir. İki tür tamlama vardır. İsim tamlaması (izâfet terkibi) ve sıfat tamlaması (tavsif terkibi) olmak üzere ikiye ayrılır. (Timurtaş, 2018: 161).

Açıklamalara geçmeden önce tamlamaların Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde cümlede dizilişini şöyle açıklayabiliriz:

Türkçe isim tamlaması: tamlayan isim + tamlanan isim

Kapının kolu, evin anahtarı, sokak lambası

Türkçe sıfat tamlaması: tamlayan sıfat + tamlanan isim

Çalışkan öğrenci, güzel günler, kırmızı elbise

Arapça isim tamlaması: tamlanan isim + tamlayan isim

(قَوْمٌ نُوحٍ) “Nuh’un kavmi”, (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) “Kadir gecesi”

Arapça sıfat tamlaması: tamlanan isim + tamlayan sıfat

“Büyük azap” (عَذَابٌ عَظِيمٌ)، “Yeni kalem”, (أَلْقَلَمُ الْجَدِيدُ)

Farsça isim tamlaması: tamlanan isim + tamlayan isim

keşti-i Nuh (Nuh'un gemisi), تآهوی دشت, ahu-yı deşt (çöl ceylanı)

Farsça sıfat tamlaması: tamlanan isim + tamlayan sıfat

bar girân (ağır yük, ağır vazife), بار کران

Osmanlı Türkçesinde isim ve sıfat tamlamaları yazarken kelimeyi daha net okuyabilmek için harf-i tarif-i iki çizgi arasında yazanlar da var. (Timurtaş, 2018: 163).

Reîs-ül-mücahidin, melik-ül-muzaffer.

2.1. **Arapçada İsim Tamlaması:** Arapçada da, Farsçadaki gibi tamlamada kelimenin dizilişi Türkçedekinden farklıdır, Önce tamlanan (muzâf /mevsuf), sonra tamlayan (muzâfun ileyh / sıfat) gelir. Tamlayan kelimenin başında harf-i tarif (ال el-) vardır. Tamlanan (muzâf) kelimenin son harfi, bazı istisnalar dışında zamma ile okunur. (Develi, 2010: 148).

باب' البيت' evin kapısı

Arapça isim tamlamasında ikinci kelimenin (tamlayanın) başına ال harf-i tarifi getirilir. Harf-i tarifin hemzesi (ا) okunmaz, (ل) ise tamlananın ilk harfine göre değişir. Yani o harfe benzer. İkinci kelime hurûf-i şemsiye varsa ona göre değişir. (Ergin, 2017: 73,74). Birinci kelimenin sonuna zamme (u, ü) konulur ve harf-i tarifin hemzesi düşer. Arapça tamlamalarında her iki kelimenin Arapça olması gerekir. (Timurtaş, 2018: 162). Arapça izafet tamlayan ve tamlanan ikisi de Arapça isimler olduğu zaman Arapça kurallarına göre yapılır. Şöyle ki: tamlananın sonunda harfi (و) (u,ü) getirilir ve tamlayanın önüne de (ال) (el-) konulur. (Hamit, 2018: 58)

دار التعليم' dârü't-ta'lim, الفنوندار' dârü'l-fünun

2.2. **Arapçada Sıfat Tamlaması:** Terkiib-i vasfî وصفی adı verilir. Kuralı isim tamlaması gibidir. Önce müzâf sonra müzâfun ileyh gelir. Sadece tamlamanın ikinci kelimesi sıfattır. Birinci kelimeye mevsûf موصوف ikinci kelimeye de sife صفة denir. (Timurtaş, 2018: 162). İsim ve sıfat tamlama arasındaki fark tamlayan ile ayırt edilebilir. Tamlayan isimse isim tamlaması, sıfatsa sıfat tamlaması olur. (Develi, 2010: 151). bedâyi'ü'l-edebîyye /مدینة المنورة/ medinetü'l-münevvere /بحر الاحمر/ bahrû'l-ahmer

Arapça gramerinde tamlayan ve tamlanan arasında cinsiyet, sayı ve bilirlilik-belirsizlik bakımından uyum vardır. Budurumun aynisi Farsçada da var. Türkçede olmadığı halde Osmanlı Türkçesine Farsça yoluyla girmiştir. Yani bu durumda bu özellikler açısından sıfat ve mevsûf arasında uygunluk vardır. (Develi, 2010: 139, 152)

رمضان المبارك, mübârek ramazan, ramazanü'l-

المعظمة'دول, büyük devletler, düvel'ül-mu'azzama,

Osmanlı Türkçesinde Tamlamanın Yapılış Şekli ve Özellikleri:

1. Tamlananın sonuna gelen vokal genellikle ötre olur. دârü'l-fünun, الفنوندار, دârü't-ta'lim, دار التعليم.
2. Nisbet isimleri şeddeli ye عری العباره ,kaviyyü'l-bünye, البنيه قوی ile bağlanır.
3. Arapça tamlamalarda tamlananın okunuşunda hurüfü'ş şemsiyye ve hurüfü'l kameriye 'ye dikkat etmek gerekir. Çünkü hurüfü'ş şemsiyye 'de (ال el-) harf-i ta'rîf okunmaz. tamlayanın ilk harfiyle bağlanır. سلسله الذهب, silsiletü'z-zeheb, فاطر السموات, semâvât.
4. Arapça tamlamayı oluştururken tamlanan t (ة) ile biterse, e 'ye dönüşür.

دار السعاده ← سعادت، hifzu's-sihha صحت ← حفظ الصحة (Ergin, 2017: 74,75)

5. Muzaf (tamlanan) أل el harf-i ta'rîf almaz.
6. Tamlanan تنوين Tenvin almaz.
7. Tamlanan Müenneslik ve cemi ن nunu almaz.
8. Muzâf irabta şu şekillerde gelir: (Mübtedâ, Haber, Fâil, Mef'ûl...)
9. Muzafun ileyh Marife olarak gelebilir.
10. Devamlı bir şekilde tamlayan mecrur olur.
11. Muzafun ileyh Marife Nekre olarak gelebilir.

(http://www.nizamettin.net/tr/arapca_ogreniyorum/isim-sifat_tamlamasi.htm)

Arapça Tamlamaların Kullanış yerleri:

1. Mekan ve Mevki İsimleri:
emîrî'l-ümerâ امیر الامرا, şeyhu'l-islam شيخ الاسلام .
2. Kitap İsimleri:
Nehcü'l-ferâdis نهج الفراديس, Hadikatü'l-vüzera حديقة الوزرا
3. Bilimsel Terimler:
fakrü'd-dem فقر الدم, mizanü'l-harare الحرار قمیزان

Arapça Kurallara Göre Kurulmuş Terim Niteliğinde Kullanılan Tamlamalar:

Arapça kurallara göre kurulmuş bazı tamlamalar var ki Osmanlı döneminden ta şimdiye kadar halinde kalmış ve terim olarak kullanılıyor. Bu tamlamalardan bazıları şunlardır:

favk'l-beşer فوق البشر (özü), aynü'l-bakar عين البقر (kansızlık), Fakrü'd-dem (insaniüstü).

Bazı tamlamalar da bilimsel terim olarak kullanılır:

الحرار قمیزان mizanü'l-harare

Bazıları da kurum ve yer isimleri olmuş bunlardan bazıları da aşağıdaki örneklerdir:

dârü'l Aceze دار العجزة, Dâru's-Selâm دار السلام, dâru 'ş-şafaka دار الشفاعة. (Zülfikar, 2013: 171)

Arapça İle Türkçe Tamlamalar Arasındaki Temel Farklılıklar:

Arapça, çekimli dil grubu, Türkçe ise eklemeli dil grubu olmasından dolayı aralarında her alanda farklılık ve uyumsuzluk vardır. Her iki dilin yapıları farklı oldukları için cümle kuruluşundan öğelerin dizilişine, isim ve sıfat tamlamalarına kadar aralarında farklılık görülür. Burada tamlamadaki farklılıkları belirlemeye çalıştık.

Tekil kelime ile tekil yapılar birbirinden farklı gramer konulardır. Arapçada isim, fiil ve harf olarak üç tür kelime vardır. (İbin Haşim, 1995: 17). Bunlara karşı Türkçede ikisi fiil ve yedi tane isim soylu yani dokuz tür kelime vardır. (Gencen, 2007: 182)

Arapçada, Türkçedeki gibi tamlamada tekil isimden ek alma veya almama gibi bir durum söz konusu değildir. (Boz, Yaman, 2013: 146). Bunun yerine tekil isimle yapılan tamlamalarda muzaf/tamlanan kelimenin tenvini düşer ve muzaf ileyh/tamlayan her zaman mecrur olur. Fakat çoğul isimlerde Arapçada ayrı bir durum vardır. cemu'l-müzekker es-salim ile ikil/tesniyede ismin sonundaki harfi nun düşer. Cemu'l-müennes es-salim ile cemu'tekirde tekil isim gibi tenvin düşer ve ikinci kelime mecrur olur. (Işık, 2015: 134).

Her iki dilde de zamir ile isim tamlaması yapılabilir. Arapçada isme bitişen ve muzaf ileyh/tamlayan olan zamirlere *muttasıl zamir* denir. Türkçe tamlamalarda bu durum ilgi ve iyelik ekiyle ifade edilir. (Işık, 2015: 135).

Sonuç:

1. Arapçada, tamlanana المضاف tamlayana إليه denir. Tamlayanın son harfi daima Esre ile hareklidir, yâni, muzâfun ileyh dâimâ mecrûrdur.
2. Müfret kelime muzâf olunca, sonundaki tevin düşer, Musennâ kelime muzâf olunca, sonundakinun harfi düşer, Cemi müzekker salim muzâf olunca, sonundaki nun harfi düşer.

3. Arapça ve Türkçede tamlamalar hem isim hem de zamir ile yapılabilir. Zamir ile yapılan bir tamlama Arapçada isme bitişen ve muzaf ileyih/tamlayan olan *amuttasil zamir* denir. Türkçe tamlamalarda bu durum ilgi ve iyelik ekiyle ifade edilir
4. Tamlama konusunda tamlanan ve tamlayanın yeri Türkçe ile Arapça farklıdır. Yani Arapçada önce tamlanan sonra tamlayan, Türkçede ise önce tamlayan sonra tamlanan gelir. Bunun sebebi de her iki dilin cümle kuruluşunda öğelerin dizilişi farklı olmasıdır. Türkçede cümle öğelerin dizilişi Ö+N+Y şeklindedir. Yani yüklem sonda olur. Arapçada cümle öğelerinin dizilişi ise Y+N+Ö şeklindedir. Yüklem cümlede önde gelir.
5. Her iki dilde tamlama *isim ve sıfat tamlamadan* ibarettir.

kaynaklar

- AK, Mahmut; BAŞAR, Fahameddin (2016), *Osmanlı atürkçesi*, 1. Basım, Bilge Kültür Sanat yayın evi, İstanbul.
- BOZ, Erdoğan, YAMAN, Ertuğrul (2013), *Üniversiteler için Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, 4. Baskı, Yargı Yayınları, Ankara.
- DEMİR, Celal (2007), "TÜRKİYE TÜRKÇESİ GRAMERLERİNDE İSİM TAMLAMASI SORUNU VE BİR TASNİF DENEMESİ", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Sayı1, sayfa 27-54
- DEVELİ, Hayatı (2010), *Osmanlı Türkçesi Grameri*, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- ERGIN, Muharrem (2009), *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul.
- ERGIN, Muharrem (2017), *Osmanlıca Dersleri*, 46. Baskı, boğaziçi yayınları, İstanbul.
- ERYÜKSEL, Ahmet; BEYHAN, Mehmet Ali (2016), *Osmanlı Türkçesi Dilbilgisi, Metinler ve Belgeler*, 3. Baskı, Demavedn Yayınları, İstanbul.
- GENCEN, Tahir Nejat (2007), *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara.
- GİYATİ, Saad Muhammet, *Arapça Dilbilgisinin Özeti*, Mısır.
- HAMİT, Furkan (2018), *Şemseddin Sami ve Nev-usûl Sarf-ı Türkî*, 2. Baskı, T D K Yayınları, Ankara.
- IŞIK, Cemal (2015), *Arapça ile Türkçe Arasındaki Temel Farklılıklar*, İğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 6, Ekim, 119-146.
- İbin Haşim (1995), *Katru'n-Neda ve Bellu's-Sada*, el-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut.
- ÖZEZEN, Muna Yüceol (2015), *Ana Çizgileriyle Osmanlı Türkçesinde Arapça Etkilerin Grameri*, 1. Baskı, Karahan Kitabevi, Çukurova/ ADANA.
- SAMİ, Şemseddin (2019), *Kamûs-ı Türki*, Yeditepe yayımevi, İstanbul.
- TİMURTAŞ, Faruk, K. (1977), *Eski Türkiye Türkçesi*, 1977, edebiyat fakültesi basımevi, İstanbul.
- TİMURTAŞ, Faruk, K. (2018), *Osmanlı Türkçesine Giriş 1*, 38. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.
- TULUM, Metrol (2014), *Osmanlı Türkçesine Giriş 1*, 2. baskı, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- YEŞİLÖZ, Zafer (2007) *Türk dili ve Kompozisyon Bilgileri*, 3. Baskı, Ankara.
- YILMAZ, Fehmi (2017), *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, 2. Baskı, İstanbul. ZÜLFİKAR, Hamza (2013), *Eski Tamlamalardan Yeni Tamlama*, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume, p 167-176, Ankara.
- www.Arapcadeposu.com © 2016
- <https://www.arapcakampus.com/6-arapcada-isim-tamlamasi-izafet-arapca-gramer-dersleri.html>
- http://www.nizamettin.net/tr/arapca_ogreniyorum/isim-sifat_tamlamasi.htm 2006

Arabic completes in Ottoman Turkish

Sana Kaka Ahmed Salih **Goran Selahaddin Shukur**
College of Languages- Department of Turkish/Salahaddin University-Erbil

Abstract

The dictionary meaning of words can sometimes be insufficient to understand a language. Therefore, the sentence word order, the function and those changes take place to the words have also to be known. As we know, in every language, it's not just the words, the parts of speech are needed to express ideas. It's from these parts of speech that sentences are constructed. One of the parts of speech is noun modifier used in sentence construction. In language teaching, despite knowing the language's grammatical structure, we need to have information about the rules of that language which affected the mother language. This is because languages contact and affect one another and have similarities and differences with each other, such contact and effect can be seen between Turkish and Arabic languages. The families and groups of both of these two languages are different, thus, more differences are to be found than similarities. The Ottomans' language age is more than four centuries, it was the language of writing from the 16th century to the 20th century. During this time, the Ottomans' language had a lot of impacts on Turkish language that can be observed everywhere. In this paper, we discuss the Arabic modifier in Ottomans' language and present its most prominent differences with Turkish language. We also tried to briefly explain some of these modifiers that have been used as terms and terminologies in Turkish.

KeyWords: Arabic, Turkish, Modifier, Grammar, Comparison, Terminologies.

ديارخهري عه ره بي له زماني عوسمانی

گۆران صلاح الدين شکر **سانا کاکه احمد صالح**
کۆلیژی زمان- به شی زماني تورکی / زانکۆی سه لاجه دین - هه ولیر

پوخته

بۆ تیکه یشتن له زمان ده کریت هه ندیجار مانای فهرهنگی وشه کان به پتی پیویست نه بیت. بهم هۆیه وه ده بیت ریزبه ندی وشه کان له رسته دا نه و ته رک و نه و گۆرانکارانه ی به سه ریاندا دین بزانی. وهک ده زانین له هه موو زمانیکدا بۆ ده رپینی بیروبوچون جگه له وشه کان پیویستمان به به شهکانی ناخاوتن ده بیت، له مانه وه رسته کان دروست ده بن. یه کیک له بابه تهکانی به شهکانی ناخاوتن دیارخه ری ناوه که له کاتی دارشتنی رسته دا به کار دیت. له فیزکردنی زماندا، جگه له زانینی شیوازی پیکهاته ی ریزمانی زمانه که، ده بچ زانیاریمان له سه ر یاسای نه و زمانه ش هه بچ که کاریگه ری له سه ر زمانی دایک هه بووه، چونکه زمانه کان کار له به کتری ده کن و لایه نی لیکچون و جیاوازیان له تیوانیاندا هه یه. نه م کاریگه ریه له تیوان زمانهکانی عه ره بی و تورکی دا ده بینرین. خیزان و گروپی هه ردوو زمانی ناوبراو جیاوازیان له بهر نه وه خالی جیاوازی له تیوانیاندا زیاتره وهک له لیکچون. زمانی عوسمانی خاوه نی زیاتر له چوار سه ده یه، له سه ده ی 16 تا سه ده ی 20 خاوه نی زمانی نووسین بووه. له م ماوه به دا کاریگه ری زۆری له سه ر زمانی تورکی به جیهیشتوووه و نه م کاریگه ریه له هه موو شوینیکدا به رچاو ده که ویت. له م باسه ماندا باس له دیارخه ری عه ره بی ده که یه له زمانی عوسمانی و دیارترین جیاوازیهکانی له گه ل زمانی تورکی ده خه یه نه پوو. هه ندیکیش له و دیارخه رانه وهک زاراوه به کارهاتووون هه ولمانداوه هه ریه ک له وانیش به کورتی باس بکه یه.

وشه سه ره کیه کان: عه ره بی، تورکی، دیارخه ر، ریزمان، به راوردکاری، زاراوه.